

Zout op mijn huid

Benoîte Groult bij Meulenhoff:

Zout op mijn huid
Iers dagboek

www.meulenhoff.nl

Benoîte Groult

Zout op mijn huid

MEULENHOF

Eerste druk 1990
Achtenvijftigste druk 2019

ISBN 978-90-290-9326-2
ISBN 978-94-023-1238-6 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Les vaisseaux du cœur*
Vertaling: Annelies Konijnenbelt en Nini Wielink
Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties
Omslagbeeld: Gotthard Schuh/Fotostiftung Schweiz
Foto auteur: M. Pelletier
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 1988 Éditions Grasset & Fasquelle
© 2011 voor de Nederlandse taal: Meulenhoff Boekery bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Eenzaam is degene die voor
niemand nummer één is.*

Hélène Deutsch

Voorwoord

Welke naam zal ik hem eigenlijk geven, opdat zijn vrouw het nooit zal weten? Een Bretonse naam in ieder geval, want die had hij. Maar dan een naam die de barden gebruikten, de naam van een van die Ierse helden met ongerijmde moed, die meestal de strijd verloren, maar nooit hun ziel.

De naam van een Viking misschien? Nee, die waren blond. Van een Kelt liever, dat ras van donkerharige, gedrongen mannen met lichte ogen en rossige bijgedachten in hun baard. Hij hoorde echt bij dat volk waarvan de geografie onduidelijk en de geschiedenis omstreden is, en dat meer dichterlijke dan werkelijke sporen heeft achtergelaten.

Ik wil hem een ruwe, rotsachtige voornaam geven, die past bij zijn massieve gestalte, bij zijn donkere haar dat wat laag op zijn voorhoofd en met dikke krullen in zijn brede nek groeide, bij zijn felblauwe ogen, schitterend als de zee onder zijn borstelige wenkbrauwen, bij zijn Tataarse jukbeenderen en zijn koperen baard die hij liet groeien als hij op zee was.

Ik hul hem in verschillende namen en laat hem ronddraaien voor mijn innerlijke spiegel. Nee, deze naam zou niet goed weergeven hoe bot en woest hij eruit kon zien wanneer je je tegen hem verzette; en die zou niet passen bij zijn zware gang.

‘Kevin’? Ja, maar dan zou ik zeker moeten weten dat het op

z'n Engels wordt uitgesproken en niet als 'Quévain'.

'Yves' doet denken aan IJslandse vissers.

'Jean-Yves', die ben ik toevallig al te vaak tegengekomen tijdens mijn vakanties in Bretagne, altijd kleine, magere kereltjes met sproeten.

'Loïc'? Misschien... maar ik zou iets ongewoners willen, een naam die past bij een aalscholver.

'Tugdual' dan? Of 'Gauvain', een van de Twaalf van de Ronde Tafel? Of 'Brian Boru', de Ierse Karel de Grote? Maar de Fransen zouden ongetwijfeld 'Brillant Borû' zeggen en de streling van de Engelse r, die subtiele trilling van de tong in het midden van de mond, zou plaatsmaken voor het onbevallige geschraap dat wij Fransen 'r' noemen.

Toch moet hij wel een riddernaam hebben. En welke ridder was trouwer dan Gauvain, de zoon van Loth, koning van Noorwegen, en Anne, de zuster van Arthur, die stierf in een tweegevecht tegen Mordred, de verrader van zijn koning. Hij was sober, wijs, waardig, grootmoedig, verschrikkelijk sterk en onvoorwaardelijk trouw aan zijn opperleerheer, zoals de teksten van de cyclus van Arthur vertellen, geen dichter maar een plichtsgetrouw man, hoeveel er ook op het spel stond, klaar voor avontuur en heldendaden. Zo wordt hij in de Bretonse cyclus beschreven en zo is de man uit mijn verhaal.

Hij had in werkelijkheid een voornaam die ik onbenullig vond. Zodra hij in mijn leven is verschenen, heb ik bijnamen voor hem verzonnen. Ik bied hem nu definitief deze naam aan, die mooi is om te schrijven en mooi om te lezen, want nu kan ik hem alleen nog maar op papier zetten.

Toch zal ik me niet zonder vrees scharen onder de schrijvers die gepoogd hebben op een blanco vel de geneugten vast te leggen die vleselijk heten maar die het hart soms zo kunnen bezwaren. Om zoals velen waarschijnlijk, en zeker de nog grote-

re groep die het heeft moeten opgeven, te ontdekken dat de taal me niet te hulp zal komen wanneer ik de vervoering van de liefde wil uitdrukken, dat intense genot dat de grenzen van het leven verlegt en iets in ons teweegbrengt waarvan we het bestaan niet vermoedden. Ik weet dat ik gevaar loop me belachelijk te maken, dat mijn uitzonderlijke gevoelens in alledaagsheid zullen blijven steken en dat ieder woord klaarstaat om me te verraden, vervelend of vulgair te worden, kleurloos of bespottelijk, zo niet ronduit weerzinwekkend.

Welke namen geeft mijn hart me in voor die in- en uitgroei- sels waarin het verlangen zich uitdrukt, verdwijnt en weer ontwaakt? Hoe moet ik ontroeren wanneer ik het over ‘coitus’ heb? Co-ire, samengaan, zeker. Maar wat vormt nu precies het genot van twee lichamen die samengaan?

‘*Penetratie*’? Dat heeft een juridisch tintje. ‘Heeft er penetratie plaatsgevonden, juffrouw?’ En ‘*ontucht*’ ademt een walm van biecht en zonde uit. En ‘*copulatie*’ doet denken aan hard werken, ‘*paring*’ aan dieren en de uitdrukking ‘*naar bed gaan*’ is zo saai en ‘*neuken*’ zo doortastend...

‘*Pimpermellen*’ dan of ‘*veugelen*’? ‘*Schommelen*’ of ‘*van onder spelen*’?

Dat zijn helaas vergeten woorden en vrolijke uitvindingen van een jonge, onrijpe taal die zich nog niet had laten beteugelen.

Er rest ons heden ten dage, in deze tijd van taalvervlakking waarin woorden nog sneller slijten dan kleren, niets anders dan vieze of verbloemde woorden die door herhaald gebruik verbleekt zijn. En dan hebben we nog het brave ‘*de liefde bedrijven*’, altijd bruikbaar, maar ontdaan van iedere emotionele, aanstootgevende of erotische lading. Kortom, ongeschikt voor literatuur.

En als het gaat om de organen die dit genot overbrengen,

stuit de schrijver, en de schrijfster misschien nog meer, op nieuwe struikelblokken. ‘De roede van Jean-Phil was tot barstens toe stijf... De fallus van Mellors stond machtig, schrikwekkend overeind... De kloten van de adjunct-directeur... Je aanbeden scrotum... Zijn penis, jouw pubis, hun penibus... Mijn getande vagina... Uw clitoris, Béatrice...’ Hoe moet je vermijden dat het komisch wordt? Wanneer het om seks gaat, verliest zelfs de anatomie haar onschuld en de woorden, die smeerlappen die een geheel eigen leven leiden, dringen je pasklare beelden op en lenen zich niet voor onbedorven gebruik. Ze behoren tot het Latijn of het Bargoens, het jongerentaaltje of de schuttingwoorden. Als ze al bestaan. Want de woordenschat betreffende de genietingen van de vrouw blijkt, zelfs bij de beste schrijvers, van een ontstellende armzaligheid te zijn.

Je zou alles moeten kunnen vergeten, te beginnen bij de bladen die gespecialiseerd zijn in tumescenties, de fotoromans op basis van slijmvliezen en de driedubbele axels van de seks, van commentaar voorzien door tegen minimumloon betaalde, onverschillige journalisten. En dat geldt misschien nog meer voor de chique erotiek die je hoort te waarderen onder de dekmantel van een filosofisch jargon dat het schandelijke karakter ervan maskeert.

En toch bestaat het verhaal dat ik zou willen vertellen niet zonder de beschrijving van de ‘ondeugd van het fijmelen’*. Al fijmelend hebben mijn helden elkaar verleid; om te fijmelen zijn ze elkaar over de hele wereld achterna gereisd; vanwege de ondeugd van het fijmelen hebben ze zich nooit van elkaar kunnen losmaken, hoewel alles hen uit elkaar dreef.

* Synoniem voor de geslachtsdaad (*Het Nederlandsch kluchtspel in de zeventiende eeuw* van Van Moerkerken) [noot van de vertaler].

Om een verklaring te geven voor deze liefde, zou het mooier en gemakkelijker zijn om een gelijkgezindheid op het gebied van ideeën of cultuur aan te voeren, of een vriendschap uit de kindertijd, een zeldzame begaafdheid bij een van beiden, een aangrijpende vorm van invaliditeit..., maar de naakte waarheid moet gezegd worden: deze twee waren geschapen om elkaar te negeren, ja zelfs te verachten, en alleen door middel van de onduidelijke taal van de liefde hebben ze met elkaar kunnen communiceren en alleen de magie van het dingetje in het doosje – met inbegrip van de verhalen over predestinatie die men in zulke gevallen graag aanhaalt, ofwel de mysterieuze reflexen, of de werking van hormonen, of weet ik veel – alleen die magie heeft hen zo innig met elkaar verbonden dat zij iedere barrière heeft geslecht.

Rest me nog om de bezigheid die op aarde het meest algemeen wordt uitgeoefend voor te stellen als iets fascinerends. Want als het niet fascinerend is, waarom moet het dan opgeschreven worden? En hoe breng je dat glimpje gelukzaligheid onder woorden dat zich bevindt tussen de benen van mannen en vrouwen en hoe laat ik voor een wonder doorgaan wat zich overal, sinds mensenheugenis, afspeelt tussen gelijke en verschillende seksen, beklagenswaardige of bejubelde?

Ik beschik hiervoor over geen enkele kennis die anderen niet zouden bezitten noch over enig woord dat niet al door anderen misbruikt is. Het gaat geenszins om een reis naar onbekende gebieden: er bestaan geen Papoealanden in de liefde. Tenslotte is er niets banalers dan kut en lul, en een fallus van de beste kwaliteit stroomt op zeker moment net zo leeg als een pik van lage komaf.

Het zou dus verstandiger zijn om er maar van af te zien. Te meer daar, tussen de struikelblokken van de pornografie en die van de rozengeur, de paar meesterwerken van iedere literatuur

staan te prijken die lachen om al die gevaren. Maar mocht het misgaan, dan nog blijkt voorzichtigheid pas achteraf waardevol te zijn. En is literatuur niet altijd onvoorzichtig?

Ten slotte leek het me zo mooi om, ondanks alles, de eerste regels van dat onmogelijke verhaal op te schrijven: ‘Ik was achttien jaar toen Gauvain voorgoed een plaats in mijn hart veroverde of in dat waarvan ik toen dacht dat het mijn hart was terwijl het nog maar mijn buik was...’

I

Gauvain

Ik was achttien jaar toen Gauvain, zonder dat een van ons beiden het wist, in mijn hart voorgoed een plaats veroverde. Ja, het begon in mijn hart of in dat waarvan ik toen dacht dat het mijn hart was terwijl het nog maar mijn buik was.

Hij was zes of zeven jaar ouder dan ik en dat hij zeeman was en zijn brood al verdiende woog toen op tegen het feit dat ik als studente nog van mijn ouders afhankelijk was. Mijn Parijse vrienden waren bij hem vergeleken maar melkmuilen, jazz-fanaten; hij was al getekend door het beroep dat een gespierde jongen in te korte tijd verandert in een natuurkracht, en voortijdig in een oude man. Je zag nog iets van zijn kinderjaren in zijn ogen die hij afwendde zodra iemand naar hem keek, en nog iets van zijn jongensjaren op zijn arrogante lippen die bij de hoeken omkrulden, en zijn mannelijke kracht was indrukwekkend vanwege zijn machtige handen, bijna verstrakt door het zout, en vanwege zijn zware manier van lopen die uit elke stap sprak, net of hij dacht dat hij zich nog steeds op de brug van een schip bevond.

Tot de puberteit hadden we elkaar misprijzend bekeken als exemplaren van twee onverenigbare soorten, hij in zijn rol van Bretonse bonk, ik als Parisienne, wat ons de geruststellende zekerheid gaf dat onze wegen elkaar nooit zouden kruisen. Hij

was ook nog eens een arme boerenzoon en ik een dochter van toeristen, wat hij scheen te beschouwen als ons voornaamste beroep en een manier van leven waarvoor hij nauwelijks waardering kon opbrengen. In zijn spaarzame vrije tijd voetbalde hij hartstochtelijk met zijn broers, wat in mijn ogen volstrekt oninteressant was, of hij haalde nestjes uit of schoot de vogels met een katapult neer, wat ik verachtelijk vond; de resterende tijd maakte hij ruzie met zijn makkers of slingerde ons ‘schuldwoorden’ naar het hoofd als hij ons, mijn zus en mij, tegenkam, wat ik typisch iets voor een man en dus verfoeilijk vond.

Hij was degene die de banden lek stak van mijn eerste rijke-meisjesfietsje, dat inderdaad een belediging was voor de kist op wieltjes waaraan altijd iets kapot was en waarin hij, samen met zijn broers, met een oorverdovend kabaal dat zij prachtig vonden de enige weg die ons dorp rijk was kwam afsuizen. Later, toen zijn benen lang genoeg waren, reed hij heen en weer schuivend over het zadel op de schamele fiets van zijn vader, het stalen ros dat alleen de absoluut noodzakelijke onderdelen bezat en dat hij stiekem inpikte als vader Lozerech na diens zaterdagse stuk in de kraag de nacht doorbracht in een greppel. En wij bevestigden met wasknijpers ansichtkaarten op de spaken van onze verchromde, van bel, spatlap en bagagedrager voorziene fietsen om het geluid van een motor te produceren en de broers Lozerech, die ons volslagen negeerden, af te troeven.

Door een soort stilzwijgende afspraak speelden we uitsluitend met de enige dochter van de Lozerechs, de jongste uit ‘die konijnenfokkerij’ zoals mijn vader misprijzend zei, een onbevallig blond meisje dat Yvonne heette, een voornaam die in onze ogen een onoverbrugbare hindernis was. Ik zei het al: er was een wereld van verschil tussen ons.

Toen ik een jaar of veertien, vijftien was, verdween Gauvain uit mijn blikveld. Hij voer 's zomers al als scheepsjongen op de trawler van zijn oudste broer, de Vaillant-Couturier*, een naam die me wel beviel omdat ik lange tijd in de overtuiging verkeerde dat er een dappere modeontwerper werd bedoeld die onverhoopt een heldenrol bij een schipbreuk had gespeeld! Zijn moeder zei dat hij 'van aanpakken wist' en dat 'die knul snel zou opklimmen'. Maar vooralsnog was hij scheepsjongen, dus het mikpunt aan boord. Dat was zo het gebruik en zijn broer had als baas nog minder dan een ander het recht om het voor hem op te nemen.

Voor ons betekende het een vijand minder in het dorp. Maar ook al waren ze nu nog maar met de vijf jongsten, de gebroeders Lozerech bleven ons, mijn zus en mij, beschouwen als piskousen omdat we vrouwtjes waren, en als nuffen omdat we uit Parijs kwamen. En dan heette ik ook nog George. 'George zonder s', verduidelijkte mijn moeder altijd, die me had geofferd op het altaar van haar jeugdliefde voor de *Indiana* van George Sand. Volgens mijn jongere zus, die gewoon Frédérique heette en die ik uit wraak 'Frédérique met een Q' noemde, schaamde ik me voor mijn voornaam. Ik zou inderdaad heel wat hebben gegeven om verlost te zijn van het geginnegap aan het begin van elk schooljaar als de 'nieuwelingen' moeten wennen. Kinderen zijn meedogenloos voor iemand die anders is. Pas op volwassen leeftijd kon ik mijn moeder vergeven hoe ze me had genoemd.

Op mijn school, de Sainte-Marie, was het minder erg dan op het platteland. Je kon verwijzen naar George Sand hoewel ze niet bijzonder in trek was. Maar ze had zich per slot van re-

* Koene Snijder [noot van de vertaler].

kening gerehabiliteerd met *la Mare au Diable of la Petite Fadette* en later door de Deftige Dame van Nohant te worden.

Maar in Raguénès lokte mijn naam een niet-aflatende stroom hatelijkheden uit. Ze konden er maar niet aan wennen of liever gezegd ze vertikten het een zo dankbaar thema op te geven. Ik werd uitsluitend George Zonderes genoemd.

Daar kwam nog bij dat ons gezin niet in een villawijk woonde maar midden in een dorp van boeren en vissers waarin wij de enige valse noot waren. De ‘strandpyjama’s’ van mijn moeder, de grote baretten die mijn vader droeg en zijn knickerbockers van tweed werkten geregeld op de lachspieren. De dorpsvlegels durfden het niet in het bijzijn van de ouders te zeggen, maar als ze in een groepje waren, een allegaartje van jongens die zich uiteraard superieur voelden omdat ze een pie mel hadden, zetten ze steevast, Lozerech voorop, zodra ze ons zagen een versje in dat zo onbenullig was dat we er onze schouders voor hadden moeten ophalen, maar dat ons in al zijn achterlijkheid verschrikkelijk ergerde:

Parijzenaren

Hondenharen!

Parijzenoren

Varkensoren!

Als kind vind je de stomste grapjes vaak het leukst. We namen wraak als onze belagers alleen of met z’n tweeën waren. Als groep vertegenwoordigden ze de Man. Apart waren ze niet meer dan een knulletje tegenover een meiske, of erger nog, een boerenkinkel tegenover een stadsjuf.

Gauvain is nooit bij ons thuis geweest. Het was overigens in zijn ogen niet een huis maar een villa, met een belachelijk strooien dak terwijl alle dorpsbewoners niets liever wilden

dan een normaal dak, een dak van lei boven hun hoofd. Het authentieke stro van met de hand gemaaide rogge, dat met veel moeite was bemachtigd bij de laatste strodekker van de streek en peperduur, vonden zij een belediging van het gezonde verstand.

Een simpel zinnetje als ‘Kom bij mij thuis wat lekkers halen’ of later ‘Kom even wat drinken’, kwam niet eens in ons op. Daarentegen vroeg ik vaak Yvonne, die van mijn leeftijd was, bij ons te komen spelen. En wij konden uiteraard vrijelijk rondlopen op de boerderij, waar de voortdurende bedrijvigheid, de rommel, de kleren van de acht kinderen die overal rondslingerden, de bemodderde klompen in de gang, het erf vol zelfgetimmerde konijnenhokken, vol honden, katten, kippen en ondefinieerbare landbouwwerktuigen die zo te zien nergens meer toe dienden, maar die eenmaal per jaar van nut waren bij een bezigheid waarvoor ze onmisbaar bleken te zijn, in onze ogen het toppunt van vrijheid leken, terwijl wij, bewoonsters van een keurige villa, elke avond ons speelgoed moesten opruimen en elke dag onze linnen sandalen moesten witten.

De contacten verliepen altijd op deze manier, dat las ik ook elke dag in mijn meisjesboeken waarin dames met namen als De Fleurville of De Rosbourg behoeftige vrouwen, jonge kraamvrouwen, verlaten moeders of arme zieke weduwen bezochten, die op hun beurt nooit zouden worden toegelaten in hun salons.

Soms bleef ik ‘mee-eten’ bij de Lozerechs en werkte ik met smaak soep met spek naar binnen waar ik thuis van zou hebben gegriezeld, nadat ik eerst met Yvonne de piepers had geschoffeld, een onaantrekkelijk karweitje maar waardoor ik niet helemaal werd beschouwd als een stadsjuf met twee linkerhanden. Ik was er trotser op dat ik een koe kon melken dan dat ik de Franse departementen kon aanwijzen op de blinde kaart

in mijn slaapkamer. Ik vond het leuk om te denken dat ik het, in een ander leven, niet slecht zou doen als boerin.

Juist tijdens het dorsen zagen we elkaar voor het eerst als menselijke wezens, Gauvain en ik, en niet meer als exemplaren van vijandige sociale klassen. Die dagen kwamen alle burens 'een handje helpen' en elk gezin wachtte tot er zoveel mogelijk handkracht bij elkaar was alvorens te beginnen. Drie van de jongens Lozerech, onder wie Gauvain, waren tegelijkertijd thuis, wat zelden voorkwam, en die gelegenheid moest worden aangegrepen om af te spreken wanneer het grote werk zou worden gedaan. Frédérique en ik hielpen hen, onze naaste burens, elk jaar bij het dorsen en we hadden trots ons aandeel in het werk, in de uitputting 's avonds en ook in de opwindende waarmee de belangrijkste gebeurtenis van het jaar gepaard gaat, de gebeurtenis die onverbiddeijk de doorslag geeft op de jaarbalans van een heel gezin.

De laatste dag was het om te stikken geweest. De haver en de gerst waren al binnengehaald en sinds twee dagen waren we bezig met de tarwe. De lucht zinderde van de hitte, van het dichte stof dat in ogen en kelen prikte en van het hortende geluid van de machine. De donkergekleurde rokken van de vrouwen waren langzamerhand even grijs geworden als hun haar en hun mutsen, en langs gezicht en hals van de mannen gutste bruinig zweet. Alleen Gauvain werkte met ontbloot bovenlijf. Staand boven op een kar sneed hij met een haal van zijn sikkel de strooien band om de schoven door, stak ze aan zijn hooivork en wierp ze met een beweging die ik majesteitelijk vond op de lopende band, waar ze schuddend neerdaalden. Hij glansde in de zon van het zweet, mooi jong zweet, tussen de blonde tarwe die om hem heen stooft, en zijn spieren speelden zonder ophouden onder zijn huid, net als de bilpartij van de twee sterke paarden die hem geregeld een nieuwe lading schoven brachten.

Ik had nog nooit een zo mannelijke man gezien behalve in Amerikaanse films, en ik was er trots op aan de ceremonie deel te nemen en me voor één keer verbonden te voelen met zijn wereld. Ik vond alles heerlijk aan deze brandende dagen, de bittere geur van de stuivende zakken tarwe die het symbool waren van overvloed en die de vader van Gauvain bij het vullen onder aan de dorsmachine nauwlettend in het oog hield opdat geen korreltje van zijn schat zou vallen; de ‘pauze’ rond drie uur, een feestmaal van spek, pâté en donkergele klonten boter die in een dikke laag op de sneden van het zespondsbrood werd gesmeerd en waarbij onze Parijse ‘vieruurtjes’ karig afstaken; en zelfs de vloeken van de mannen telkens als de drijfriem losschoot die ze moesten terugleggen over de riemschijf, terwijl de anderen van de gelegenheid gebruikmaakten om hun uitgedroogde kelen te bevochtigen met een flinke teug cider; en ten slotte, toen alle zakken in de loods klaarlagen voor de molenaar, het *fest-noz*, het Bretonse oogstfeest waarvoor het varken was geslacht.

Iedereen verkeerde die avond in een staat van extreme vermoeidheid die grenst aan dronkenschap, verbonden in de voldoening over de volbrachte arbeid, over de oogst die binnen was, omspeeld door die typische schemering van eind juli die maar niet wil overgaan in de nacht, zoals in dat jaargetijde in Bretagne vaker voorkomt wanneer de duisternis het licht niet kan verjagen. De dag draait, verzet zich en je koestert de hoop dat eindelijk, voor één keer, de duisternis wordt overwonnen.

Ik zat naast Gauvain, smachtend dit gezegende ogenblik met hem te delen maar niet in staat het duidelijk te maken. Over de natuur spreekt een boer slechts aarzelend. We bleven zwijgen, onbeholpen, gehinderd door het feit dat we ouder waren geworden. We hadden gebroken met de grootdoenerij en de kinderspelletjes maar er was niets voor in de plaats geko-

men. De jongens Lozerech en de meisjes Gallois waren bezig zich elk in hun eigen sociale klasse in te spinnen na de kunstmatige verpozing van de kinderjaren en ze bereidden zich erop voor hun betrekkingen te beperken tot een hoofdknik en een gelegenheidsglimlach, wat mensen doen die elkaar in hetzelfde dorp tegenkomen maar elkaar niets meer te zeggen hebben, zelfs geen scheldwoorden. We zeiden nog 'jij' tegen elkaar, we informeerden beleefd naar het werk of naar de visvangst: 'Heb je veel opgehaald?' – 'En hoe gaat het met je examens?'; we luisterden afwezig naar de antwoorden, schelpen als het ware die zelfs met meer van het strand worden opgeraapt, 's winters.

En dan die avond, aarzelend tussen dag en nacht, tussen droom en werkelijkheid... Bij het afscheid nemen deed Gauvain, ondanks de vermoeidheid die zijn trekken verzachtte, ineens het voorstel 'nog even naar Concarneau te gaan', wat zonder geestdrift werd ontvangen aangezien iedereen het liefst naar bed wilde. Eén van de broers deed toch mee en ik haalde alle dwangmiddelen die ik tot mijn beschikking had uit de kast ('je krijgt mijn Rosy-behaatje, die ene met kant... of mijn fles Canoë de Dana') om Yvonne over te halen ook mee te gaan zodat ik niet het enige meisje zou zijn. Gauvain was een van de weinige mensen in het dorp die een auto had, een oude Eend, waarin hij zoveel personen stouwde als er maar in konden. Mijn zus was niet van de partij: als je vijftien bent ga je niet dansen in Concarneau.

Ik kende alleen maar het bal van de Technische Hogeschool, het 'Point Gamma', het jaarlijkse avondje van de aankomende ingenieurs; de danszaal Ty Chupenn Gwen was in mijn ogen even exotisch als een indianenbal. Yvonne stond me vriendelijk bij in deze omgeving waar ik de enige met 'hondenharen' was in een troep luidruchtige en al aangeschoten man-

netjesdieren. Maar hier zou ik in elk geval geen muurbloempje zijn, wat ik maar al te vaak was op avondjes in Parijs als mijn verlegenheid me achter de grammofoon verbande wanneer ik niet zelf voor de ‘danspartner’ had gezorgd die op de uitnodiging werd verlangd.

We zaten nog niet of Gauvain sleepte me, zonder me iets te vragen en voordat een ander het zou doen, de dansvloer op en hield me zo stevig vast in de buiging van zijn arm dat het leek of hij bij zwaar weer op zijn trawler een stag in bedwang moest houden. Ik voelde elke vinger van zijn hand op mijn flanken, echte handen, zei ik bij mezelf, die niet loslaten wat ze vasthouden, en niet die bleke, gedistingeerde, friemelende aanhangsels van de bleke, gedistingeerde jongemannen die ik in Parijs kende.

Hij danste als een man uit het volk, als de Coupeau van Gervaise of de arbeiders uit *l'Assommoir*, met een wiegelende schouderbeweging die te geprononceerd was om niet ordinair te lijken in mijn burgerlijke ogen. Niet eenmaal kruiste zijn blik de mijne en we wisselden geen woord. Hij wist niet wat hij moest zeggen en ik kon van mijn kant geen enkel onderwerp verzinnen dat hem zou interesseren. Wat kon een studente Geschiedenis en Klassieke Letteren bedenken tussen ‘Hou je van *Lettres à un jeune poète*?’ en ‘Is er veel vis verkocht deze week?’ dat ook niet in aanmerking kwam, om te zeggen tegen een jongen die het grootste deel van zijn tijd doorbracht op een trawler in de Ierse Zee? Door mijn verlegen natuur en het ongewone gevoel in de armen te liggen van Lozerech junior, kreeg ik geen woord over mijn lippen. Maar dat was van geen enkel belang want hij bleef me na elke dans vasthouden, wachtend tot de muziek weer zou beginnen. Hij rook nog naar zonen en koren en ik had het gevoel dat hij me stuurde als een van zijn schoven, met de zwaarmoedige en geconcentreerde ge-

laatsuitdrukking die hem eigen was als hij aan het werk was.

Welke woorden hadden overigens het gevoel kunnen weer-geven dat ons overweldigde en dat vanzelfsprekend volslagen onbetamelijk en absurd was? Het gevoel dat onze lichamen elkaar herkenden en dat ons gemoed – want het was niet ons verstand – verlangde naar eenwording, onbekommerd om alles wat ons zou kunnen scheiden op dit ondermaanse. Ik had uiteraard Plato in gedachten. In die tijd verwoordde ik mijn meningen en emoties uitsluitend met de hulp van dichters en filosofen. Ik was er zeker van dat Gauvain zich door dezelfde betovering liet overweldigen, dat voelde ik. Zulke gevoelens komen nooit alleen ter wereld.

Eén wals en twee paso dobles hebben we standgehouden. We werden door ‘Poema-Tango’ in dezelfde windvlaag meege-sleurd. De werkelijkheid vervaagde. Op een andere planeet hoorde ik de vrienden om ons heen hevig lol trappen om te maskeren dat ze steeds meer zin kregen de meisjes te pakken, die toeschietelijker waren geworden door de alcohol en enkele aftastende aanrakingen. Zonder het af te spreken en profite-rend van de duisternis die plotseling was ingevallen, bevonden Gauvain en ik ons ineens buiten. Met het opperste egoïsme van gelukkige mensen vonden we dat Yvonne en haar broer wel vrienden konden zoeken om ze thuis te brengen, lieten we lafhartig het gezelschap in de steek en vluchtten we in de Eend.

Uiteraard nam Gauvain de weg langs de kust. In dit soort omstandigheden word je als vanzelf naar de zee getrokken. We wisten dat zij namens ons zou spreken en dat ze ons zou omarmen met haar moederlijke grootsheid, met haar milde stilte. Aan het eind van alle wegen stopten we even: bij Cabellou, Jument, Trévignon, Kersidan en op het strand van Raguènès. We keerden telkens weer terug want er bestond nog geen kustweg, alleen doodlopende wegen, het beeld van ons leven die avond.

Hoe minder we spraken, hoe minder we in staat waren de stilte te verbreken die in onze harten zwol. Gauvain legde slechts zijn arm om mijn schouders, drukte me bevend tegen zich aan en streek zo nu en dan met zijn slaap langs mijn wang.

Bij Raguènès was het laagwater. De strook zand die door roerig water heen de kust met het eiland verbindt, glansde in het maanlicht. Links, aan de oostzijde, beschut tegen de heersende winden, was de scheiding tussen water en zand nauwelijks te ontwaren: de zee was volkomen glad. Aan de westkant rimpelde een licht briesje het zilveren, met een fosforescerend geruis afgezette laken. Alles was zo puur, leek zo op onszelf, dat we zijn uitgestapt om even in dat stille water te lopen.

‘Zullen we gaan zwemmen?’

De gedachte was ineens in me opgekomen. Voor het eerst waren we samen op een strand. In die tijd gingen de Bretons zelden naar de zandplaat. Zwemmen vonden ze een dwaasheid voor toeristen. Ongetwijfeld hadden de zeelieden door de eeuwen heen veel te vaak hun ‘rustplaats in het water’ gevonden om het nog als een element van vertier te kunnen beschouwen. We hebben ons op eerbiedige afstand ontkleed, zonder naar elkaar te kijken. Ik had me nog nooit uitgekleed in het bijzijn van een jongen, maar het speet me dat Gauvain niet op z'n minst even naar me keek. Ik vermoedde dat ik mooi was in het maanlicht en minder spiernaakt dan in een slaapkamer, in het harde licht van een elektrisch peertje. Zowel om mijn voorkant te verhullen als om zijn voorkant niet te zien, ben ik als eerste in de zee gesprongen, aan de oostkant, vanwege het plezier de te gladde spiegel met sterren te bezaaien. Maar ik ben niet erg ver gegaan: al snel vermoedde ik dat Gauvain niet kon zwemmen. ‘t Zou nergens goed voor zijn, behalve om langer te lijden als je door een golf bent meegesleurd, 's nachts, in een ijsskoude zee,’ zei hij. Ik merkte dat we heel anders tegen de zee

aankeken. Gauvain en ik gingen niet met dezelfde persoon om en de echte kende hij.

We wentelden ons lange tijd in het huiverende water, lachend langs elkaar heen strijkend als twee gelukkige walvissen; we konden er niet toe komen het water te verlaten want we wisten dat we aan wal, op het droge, gelijk met onze kleren onze burgerlijke staat en conventies zouden aantrekken.

Het was een van die onwerkelijke nachten waarin een of ander fosforescerend plankton naar de oppervlakte stijgt, en bij elke slag, bij elke spat leek de zee vonken te knisperen. We werden langzaam maar zeker overspoeld door een golf van weemoed, in volkomen tegenspraak met wat we zojuist hadden meegemaakt, net of we een lange periode van hartstocht hadden gekend en een zo meedogenloze gebeurtenis als een oorlog zich opmaakte om ons te scheiden. Die gebeurtenis was bij ons de dageraad. De hemel werd in het oosten al lichter en bracht de aarde langzaam weer terug naar juister proporties.

Gauvain zette me voor mijn deur af. Het licht in moeders slaapkamer brandde nog; ze wachtte op me. Hij bleef op eerbiedige afstand en zei: ‘Nou, tot ziens dan maar!’ Hij had zijn gewone stem weer terug. Met een lichte aarzeling voegde hij er zachter aan toe: ‘Wie weet tot gauw,’ en ik antwoordde even vlak, met slap neerhangende armen: ‘Bedankt voor het thuisbrengen,’ terwijl hij moeilijk anders had gekund aangezien onze huizen aan elkaar grensden.

Twee dagen later voer hij weer weg op zijn Vaillant-Couturier en ik zou hem die zomer niet weerzien want wij gingen begin september terug naar Parijs. Denk je aan zeemannen ’s winters in je behaaglijke appartement? En welke loopplank kan worden gelegd tussen de brug van een trawler en de collegezaal Descartes waar meneer Pauphilet ons de mirakelen van